

УДК 930.2:[911](477.83)"15/19"

Б. В. Смерека

НАСЕЛЕННЯ ЛІКВІДОВАНИХ СІЛ НА ТЕРИТОРІЇ ЯВОРІВСЬКОГО ПОЛІГОНУ (XVI – ПЕРША ПОЛОВИНА XX ст.)

У дослідженні здійснено історико-демографічний огляд теренів Східного Розточчя в межах Яворівського району Львівської області, в 40-х рр. XX ст. виокремлених під військовий полігон (відомий зараз як «Міжнародний центр миротворчості та безпеки» Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного), що спричинило ліквідацію низки поселень та депортацію їх мешканців. З використанням широкого переліку джерел фіскального та статистичного характеру виявлено, що терени, передані під військові потреби, активно заселялися ще з XV ст. Причому перші зразки документів, які містять переліки імен мешканців тутешніх сіл, свідчать, що місцеве населення було майже виключно українським.

Ключові слова: історична демографія, етноконфесійний склад населення, Яворівський полігон.

Яворівський полігон, плацдарм спільних військових навчань Збройних Сил України, армій країн Європи та США, є не лише центром бойової підготовки і обміну мілітарним досвідом. Трагічна доля спіткала численних мешканців цієї території посеред лісових масивів Східного Розточчя, яку в лютому 1940 р. постановою Ради народних комісарів СРСР було виокремлено для воєнних потреб. Корінне населення підлягало депортації. Про те, що це місце (чотирикутник між містечками Немирів, Магерів, Івано-Франкове (Янів) та Яворів) було віддавна заселеним, радянське керівництво, вочевидь, не цікавило взагалі.

Процес створення Яворівського полігону і перебіг виселення мешканців тутешніх сіл вже ставав об'єктом ряду досліджень та газетних статей [1; 2; 3]. Однак історія самих поселень, жителі яких були примусово депортовані незадовго до радянсько-німецької війни, висвітлена лише у поодиноких довідкових виданнях, зокрема у «Słowniku geograficznym». Безапеляційна заборона загалом згадувати будь-яким чином про ліквідовані поселення у радянські часи призвела до довгорічного інформаційного «голоду», який фактично не був «втамований» дотепер.

У запропонованій статті ми поставили перед собою завдання висвітлити історію ліквідованих населених пунктів в демографічному відношенні (починаючи з XVI ст.) – зокрема, спробувати з'ясувати етнічний склад їх мешканців.

Географічно наше дослідження охоплює територію, що впродовж 40–70-х рр. XX ст. була передана радянським керівництвом під потреби військового полігону. В адміністративному відношенні вона повністю охоплювала угіддя міжвоєнних громад (гмін) Брище, Вілька-Куницька, Вишенька, Гутисько, Курники, Парипси, Провалля, Тростянець, Щирець, а також, частково – Вербляни, Верещиця, Магерів, Немирів, Старий Язів, Улицько-Середкевич. Усього, за власними підрахунками (детальніше – у окремій статті), виселенню підлягали мешканці понад 150 сіл та хуторів.

Опорою нашого дослідження є опубліковані та неопубліковані матеріали. В першу чергу мова йде про фіскальні джерела, окремі зразки яких містять цінну інформацію для історико-демографічних досліджень. Такими є опубліковані люстрації королівщин Руського воєводства 1564–1565 рр. [4], 1570 [5], 1661–1665 рр. [6] та ревізія 1765 р., оригінал якої зберігається у фонді Коронної Метрики Архіву давніх актів у Варшаві [7]. У цьому ж архіві, у фонді Архіву Коронного Скарбу, зберігся інвентар Городоцького староства 1540 р. [8, арк. 12-20] та поборовий реєстр Львівської землі 1552 р. [9, арк. 165зв.-198зв.], що також містить цінну інформацію про населення декількох досліджуваних сіл. Задля визначення демографічних параметрів у XIX та XX ст., ми послуговувалися матеріалами переписів 1869, 1880, 1890 рр., поданими у окремих гаслах «Słownika geograficznego...» (села Біла [10, с. 172], Верещиця [11, с. 229-230], Вишенька [11, с. 619-620], Вілька Куницька [11, с. 853], Гутисько [12, с. 202], Курники [13, с. 926], Парипси [14, с. 875-876], Тростянець [15, с. 507-508], Щирець [16, с. 854-855]), покажчиком населених пунктів Львівського воєводства, виданим у 1924 р., що містив результати першого загального перепису Польської республіки 1921 р. [17], а також чернеткою офіційного списку населених пунктів Львівської області, укладеною в січні 1940 р., незадовго до виселення [18].

Історія оселення цієї території бере початок у XV ст., коли посеред лісових масивів Східного Розточчя, на північний схід від Яворова, були засновані села Верещиця і Курники (перша згадка у 1473 р. [19, с. 53 № 1028]). В адміністративному відношенні поселення входили у королівський домен і належали до Городоцького повіту Львівської землі Руського воєводства. В 1434 р. ряд поселень на півночі повіту: Яворів, Старий та Новий Язів, Залужжя, Вільшаниця, Вербляни, Чернилява, Молошковичі, Підлуби, Тучапи, Жбадин, Крехів, Скварява (а також, ймовірно, Завадів) і луки Брище та Ягельниця опинилися під заставою межирицького каштеляна та руського старости Вінцента з Шамотул [20, с. 676-677]. Таким чином, з названих вище поселень сформувався комплекс, що згодом трансформувався у негородове Яворівське староство. На його теренах в середині XV ст. було закладено село Тростянець [21, с. 27 № LXXV].

В кінці 50-х рр. XVI ст. було засноване село Вишенька (відповідний дозвіл був наданий городоцьким старостою Яном Мелецьким у 1557 р. [22, арк. 662]). Новоосаджене поселення вперше серед податкових джерел зафіксувала генеральна люстрація Руського воєводства 1564–1565 рр. На цей момент Вишенька, де вже мешкало 44 кметі, ще була звільнена від сплати будь-яких податків [4, с. 419].

Закладена на дворищах, Вишенька була типовим населеним пунктом, осадженим на волоському праві. Місцеві жителі займалися, в основному, тваринництвом, що вимагало виділення великих площ для пасовищ. Таким чином, оптимальною формою забудови таких поселень була розсіяна, що поширена в Карпатах. Мова йде про закладення численної кількості невеликих хуторів чи навіть окремих садиб на великій віддалі одна від одної, що дозволяло господарям задіювати якомога більші площі земель під пасовища.

Інші поселення регіону (Біла, Парипси та Щирець) адміністративно підпорядковувалися Белзькому воєводству і відомі з XVII ст. [23, арк. 817, 821; 24, с. 186] У 1662 р. фіскальні джерела вперше фіксують с. Волю (Вільку) Кунинську, що виникла на ґрунтах с. Кунин в Крехівській тенуті (заставному володінні) Львівської землі [6, с. 183]. Ця тенута відокремилася у першій половині XVII ст. від Городоцького староства. У XVIII ст. на крехівських ґрунтах цієї ж «держави» (а можливо, вже після інкорпорації Галичини до монархії Габсбургів, на території дистрикту Крехів Жовківського циркулу) виникли села Брище, Гутисько та Провалля [25, с. 42, 94, 250].

Матеріали фіскальних джерел дають змогу отримати приблизне уявлення про чисельний та етнічний склад мешканців деяких досліджуваних сіл. Зокрема, у інвентарі Городоцького староства 1540 р. подано імена власників у селах Курники та Верещиця, серед яких абсолютна більшість були українцями. Зокрема, в Курниках були зафіксовані наступні особи: Федькирка, Садко тивун, Івашко Малиш, Васько Маловський, Тимко, Дорош Ширкович, Андрейко Старий, Ярко, Стрийковичка, Івашко Кожушко, Матвій Тольчинош, Макар, Стечко, Андрушко і Малошей, Демко, Масько Кожушко, Сенько і Килина, Марко; загородники: Мошка, Степан, Андреас; два корчмарі: Марко і Станько. У селі Верещиця проживали кметі: Карпа Устиян, Кунич, Ярко, Пашко Райковий, Димитр, Сенько, Павло Гайовий, Волош і Чикова (?), Івнич, Федір Пасинок Сідло, Лазар, Шия Райдко, Карпа і Гайовий, Миць і Харитон, Прокіп, Мишко Жук, Федір Германович, Дрогуш Крупій, Сидор Пашковий, Яцько М'яшко, Гирко Лильо, Луць Райдко, Масько корчмар, Шандзьо.

Таблиця 1. Угіддя, населення та інфраструктура у ліквідованих населених пунктах за фіскальними джерелами XVI ст.

Населений пункт	1540	1552	1564-65	1570
Верещиця	28 кметів, корчма	50 кметів, піп, корчма	36 кметів, які розділили між собою 8 давніх дворищ, окремо 3 кметі, 5 загородників, 7 слуг, піп і корчмар, бортники	42 кметі на 8 дворищах, 3 «урочних людини», які «відкупляють роботу», 5 загородників, 7 слуг, піп і корчмар, бортники, токар.
Вишенька	—	—	новоосаджене село, 44 кметі на волоському праві не платять податків, корчма, гута, млин на 1 камені	новоосаджене село, «воля» закінчиться 1573 року; 44 кметі і піп не платять податків, корчма, гута
Курники	20 кметів, 3 загородники, 2 корчмарі	31 кметь, піп, млин, корчма	34 кметі на 11 ланах, 3 загороди, бортники, 3 слуг (займають 1 дворище і не сплачують податків) піп, корчма, млин на 1 камені	34 кметі, 5 загородників, 3 слуг, бортники, піп, корчма
Тростянець	—	26 кметів, 1 підданий пана, корчма	—	—

Джерела: Жерела до історії України-Руси / Під ред. М. Грушевського. – Т. 3. – Львів, 1900. – С. 419-420; Т. 7. – Львів, 1903. – С. 362-363; AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 19, k. 185-185v; *ibid*, Dz. LVI, sygn. G-2/I, k. 296-297.

Аналізуючи дані табл. 1, спостерігаємо демографічний підйом у селах регіону в XVI ст. Різке падіння чисельності населення, яке зафіксували джерела XVII ст., було спричинене, головню, негативним впливом зовнішнього фактору. Численні напади ворожих армій, грабунок і нищення інфраструктури, вбивства місцевих жителів, зачепили і цю, захищену природним лісовим рубежем, місцевість. Особливо тотальним зниження кількості населення мало місце між двома генеральними люстраціями – 1627–1628 рр. та 1661–1665 рр. Фактично, остання ревізія зафіксувала той катастрофічний стан заселення місцевих сіл, який був наслідком козацько-татарського походу 1648-1649 рр. Численні юраменти (документально оформлені і виголошені перед гродськими урядами присяги) селян про нездатність сплачувати податок, оскільки «люди вимерли» чи «в неволю забрані» вміщують у собі матеріали гродських книг. Неможливість стягнення побору декларували і мешканці Вишеньки (тут було спалено корчму), Верещиці (спалено церкву) та Курники (знищено церкву та корчму) [26, с. 231, 233, 234].

Починаючи з XVIII ст. спостерігаємо стрибкоподібне зростання кількості населення сіл регіону. Багаті лісові ресурси сприяли розвитку промислів (зокрема, випалюванню поташу), внаслідок чого на базі одного з виробничих осередків (майданів) у другій половині XVIII ст. виникло однойменне поселення (про 15 майданників зазначає генеральна люстрація 1765 р., див. табл. 2). Ця ж ревізія містить перелік прізвищ родин чиншівників у селі Вишенька (Князі, Мшани, Бубни, Буби, Гараші), представники яких, вочевидь, проживали на окремих хуторах з назвами відпатронімічного походження (зокрема, Геруси).

Таблиця 2. Територія, населення та інфраструктура у ліквідованих населених пунктах за фіскальними джерелами XVII–XVIII ст.

Населений пункт	1627-1628	1661-1665	1748	1751	1765
Верешиця	39 дворич; 50 кметів, 7 слуг	17 кметів на 8 дворичах, піп, корчма, 6 слуг, млин на 1 колі	86 кметів, мельники; оренда корчми.	95 кметів, 219 бортних пнів	60 чвертей, окремо цер-ковні ґрунти, 90 кметів, 15 «майданників»
Вишенька	200 кметів на 50 ланах; окремо князівський, вибранецький, попівський, корчмарський лан; 3 корчми.	24 кметі, 2 попи; корчма, 2 млини на 1 колі	177 кметів; оренда броваря, фільварок	223 кметі	50 ланів – з них 14 ланів для кметів, 1 солтиський лан, 2 церковні лани; 115 кметів, 79 городників і загородників, 9 халупни-ків, 38 чиншівників (родини: Князі, Мшани, Бубни, Буби, Гараші), 15 мельників; корчма, бровар, млини
Вілька-Кунинська	—	6 загородників	—	—	—
Курники	66 кметів на 63 чвертях, 3 кінних слуг; корчма	11 кметів на 4 ½ чвертях, 6 халупників, піп, 2 вибранці (Стецько і Грицько) на 1 лані; млин на 1 колі на ставку	76 кметів; оренда корчми	86 кметів; 26 бортних пнів	27 чвертей, 1 солтиський лан, 1 церковний лан; 88 кметів, 3 мельники; бровар, корчма
Тростянець	80 кметів на 12 ланах, 4 загородники	25 кметів на 4 ланах, піп, солтис Данило Носула займає Сташковську і Андрейківську чверті; корчма (два власники) на півлані, млин «Курилич-ний». Війтівство: 6 заго-родників, 2 корчми, млин			34 півлани і 6 чвертей, вйтівський лан, 1 мель-ницький півлан, півлан у власності церкви; 69 кме-тів, 21 загородник, 34 чиншівники, 4 мельники, 7 новоосаджених

Джерела: Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника. Відділ рукописів, ф. 145, оп. 1, спр. 18, арк. 44а-44б, 47, 49а-50; AGAD. Metryka Koronna, Dz. XVIII, sygn. 57, k. 76-78v, 110v-112v, 151v; Lustracja wojewodztwa ruskiego 1661-1665. cz. II: ziemia lwowska / Wyd. Emilia i Kazimierz Arłamowscy. – Wrocław, 1974. – S. 136, 150, 183, 196-197.

Після інкорпорації Галичини до складу монархії Габсбургів внаслідок першого поділу Речі Посполитої суттєвих змін у етнічному складі населення місцевих сіл не відбулося. Хвиля т. зв. «йозефінської колонізації» оминула цей регіон, попри те, що значну частину його території займали колишні королівські села, які з утвердженням австрійської адміністрації переходили в камеральний земельний фонд, відкритий для колоністів. Причина, на нашу думку, полягала у тій же хутірній системі. Невеликі присілки (вперше згадані у поземельних кадастрах в якості нив), що густою мережею були розсіяні на схилах Розточчя, займали фактично всі придатні для ведення сільськогосподарських робіт угіддя. Німецькими колоністами у цій місцевості було засновано лише одне поселення – Вальдорф неподалік Майдану.

Починаючи з 1869 р., кількість населення Королівства Галичини і Володимирії почали фіксувати повноцінні переписи. Демографічні показники по окремих громадах вміщені в багатотомний «Słownik geograficzny Królestwa Polskiego», що виходив у 1880–1902 рр. під редакцією польського географа Філіпа Сулімерського. За цими даними (див. табл. 3) можемо констатувати, що українські громади кількісно домінували практично у всіх селах регіону (за винятком села Щирець). Єврейські громади проживали, в основному, у великих селах з розвинутою інфраструктурою (Вишенька – 70 осіб, Тростянець – 54 особи). Значною була і присутність німців (130 осіб).

Таблиця 3. Кількість населення у ліквідованих населених пунктах за переписами австрійської доби (1869, 1880, 1890 рр.), вміщеними у "Słownik geograficzny".

Населений пункт (повіт)	Том/Сторінка	Автор гасла	Віросповідання				Етнос				Загальна кількість	Рік проведення перепису
			Греко-католики	Римо-католики	Юдеї	Інші	Українці	Поляки	Німці	Інші		
Біла (Рава-Руська)	1/172	Anonim	1019	245	23	—	—	—	—	—	1287	1869?
Верещиця (Городок)	13/220	Lu. Dz.	535	20	17	—	531	24	17	—	572	1880
Вишенька (Городок)	13/620	Lu. Dz.	3614	94	70	61	3634	75	130	—	3839	1880
Вілька Кунинська (Жовква)	13/853	Anonim	349	12	22	—	370	5	—	8	383	1890
Гутисько (Жовква)	3/202	Anonim	378	40	—	—	—	—	—	—	418	1869?
Курники (Яворів)	4/926	Lu. Dz.	майже всі	кілька	—	—	—	—	—	—	1230	1880
Парипси (Рава-Руська)	7/876	Lu. Dz.	384	0	—	—	—	—	—	—	384	1880
Тростянець (Яворів)	12/507	Lu. Dz.	1174	2	54	33	1203	23	37	—	1263	1880
Щирець (Рава-Руська)	11/855	Lu. Dz.	363	616	29	8	363	623	27	—	1016	1880

Примітки: Lu. Dz. – Ludwik Dziedzicki.

Укладачі міжвоєнних переписів населення, намагаючись маніпулювати результатами, істотно занижували кількість українців, що яскраво видно з диспропорції між релігійними та етнічними групами. Цілком можливо, що в громаді Вальдорф, де за переписом 1921 р. не було жодного німця, усе тутешнє німецьке населення було зараховано до римо-католиків та, відповідно, поляків. Тим не менше, за сумарними підрахунками, українці були найчисельнішою місцевою етнічною групою. Поляки, знову ж таки, кількісно домінувало лише у Щирці (див. табл. 4).

Таблиця 4. Кількість населення у ліквідованих населених пунктах за переписом 1921 р.

Населений пункт	Повіт	Віросповідання					Етнос					Загальна кількість
		Греко-католики	Римо-католики	Юдеї	Евангелісти	Інші	Українці	Поляки	Німці	Євреї	Інші	
Біла	Рава-Руська	1193	310	78	—	—	1180	401	—	—	—	1581
Вальдорф	Городок	43	46	16	—	31	74	62	—	—	—	136
Верещиця	Городок	555	45	51	5	—	424	232	—	—	—	656
Вишенька	Городок	4099	108	89	6	16	4106	178	6	27	1	4318
Вілька Кунинська	Жовква	364	11	15	—	—	363	12	—	15	—	390
Гутисько	Жовква	659	17	18	—	—	649	45	—	—	—	694
Курники	Яворів	1239	9	19	—	—	1239	14	—	14	—	1267
Майдан	Яворів	541	55	12	—	—	431	177	—	—	—	608

* Зазначена кількість населення с. Щирець (за етнічною ознакою) може бути помилковою, оскільки сумарно вона складає 1013 осіб.

Парипси	Рава-Руська	430	15	8	—	—	430	23	—	—	—	453
Провалля	Жовква	350	2		—	—	350	2	—	—	—	352
Тростянець	Яворів	1404	10	27	—	1	1403	16	—	22	1	1442
Щирець	Рава-Руська	283	990	30	—	—	234	1066	—	3	—	1303
ВСЬОГО		11160	1618	363	11	48	10883	2228	6	81	2	13200

Джерело: Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych. – T. XIII. Województwo lwowskie. – Warszawa, 1924. – S.12-13, 16, 17, 36-37, 51-52.

Демографічну ситуацію у досліджуваному нами регіоні буквально напередодні депортації зафіксували матеріали чернетки офіційного списку населених пунктів, складеної орієнтовно у січні 1940 р. Перелік містив інформацію про ліквідовані села із зазначенням жителів та дворів (див. табл. 5). З нього ми, зокрема, можемо довідатися про існування планів адміністративно розділити колишні території «гігантських» громад Вишеньки та Тростянця на кілька сілрад. Так, село Вишенька було умовно «поділене» на 5 сілрад (Малу та Велику Вишеньку, Галани, Геруси та Козменку), Тростянець – на 2 (власне Тростянець і Бідунь). Загалом, число мешканців регіону становило понад 13,5 тисяч осіб, або приблизно 32 особи на 1 кв. км. – показник не надто високий. Тим не менше, невисока густина населення повністю компенсувалася кількістю самих поселень.

Таблиця 5. Кількість дворів та мешканців у ліквідованих селах (станом на січень 1940 р.).

Населений пункт	Згадані хутори*	Район станом на 1940 р.	Кількість населення	Кількість дворів
Бідунь	Лаз-Колонія, Раби, Крушини	Немирівський	748	116
Біла	Креманка, Біла-Колонія	Магерівський	1912	381
Верещиця	Слобода	Яворівський	872	175
Вишенька Велика	Стельмахи	Яворівський	2290	396
Вишенька Мала	Можава, Бакіти	Яворівський	403	218
Галани	Криве, Сидори, Кушкири, Загіря	Яворівський	445	89
Геруси	Курницьке, Мельники, Старий Двір, Березани	Яворівський	440	88
Гутисько	Горбовиця	Жовківський	1219	183
Козменка	Шкурини, Загіря, Греми	Яворівський	244	49
Курники	Рики, Лушчики, Мельники, Малашняки	Немирівський	1673	304
Майдан	Фільварок, Булава, Заїзд, Міхалейки, Беродяни, Вальдорт	Яворівський	929	158
Провалля	Шабельня	Жовківський	1147	237
Тростянець	Кучі Велекі, Березина, Нове Село, Мартини, Марки, Воля, Гора, Мала Березина, Броньки	Немирівський	1201	182
ВСЬОГО			13523	2576

Джерело: ДАЛО. – Ф. Р-221, оп. 1, спр. 28, арк. 13, 20, 23, 36-36б.

Таким чином, територія на північний захід від Львова, де у 1940 р. було створено військовий полігон та звідки було переміщено населення, представляла собою самобутній ареал з унікальною хутірною системою, витоки якої слід вбачати у явищі волоської колонізації. Саме тут, на відрогах Східного Розточчя, переселенці-пастухи перенесли власний досвід локації поселень та самоврядування. Населення цього регіону переживало періоди як катастрофічного спаду (в середині XVII ст. внаслідок татарських грабунків), так і бурхливого росту (у XVIII ст.). Етнічне обличчя поселень було, головним чином, українським (лише у одному селі – Щирець – кількісно домінували поляки), залишаючись таким аж до трагічного вимушеного переселення.

Джерела та література

1. Мартинець С. Таємниця Яворівського полігону. Біля розстріляного храму молитимуться за душі вбитих і депортованих... [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1171/163/41690/>
2. Сало І. Полігон на гробах. Із Бессарабії додому – хто чим? // Новини Розточчя. – Жовква, 2002. - № 10 (2 грудня).
3. Стецькович С. Полігон на Розточчі: до історії депортації населення під час створення Яворівського військового полігону. – Львів : Видавничий дім "Укрпол", 2010. – 83 с.
4. Жерела до історії України-Руси / Т. 3: Описи королівщин в землях руських XVI віку. Т. 3. Люстрації земель Холмської, Белзької й Львівської / Під ред. М. Грушевського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1900. – 584 с.

* Збережено оригінальну орфографію написання топонімів.

5. Жерела до історії України-Руси / Т. 7: Описи королівщин в землях руських XVI віку. Т. 4. Люстрація 1570 р. / Під ред. М. Грушевського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1903. – 367 с.
6. Lustracja województwa ruskiego 1661-1665. Cz. II : Ziemia lwowska / [wydali E. i K. Arłamowscy]. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974. – IX, 216 s.
7. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (далі – AGAD). – Metryka Koronna, Dział XVIII (Lustracje), sygn. 57, 95 k. (191 s.)
8. AGAD. Archiwum Skarbu Koronnego (далі – ASK), Dział XVI (Inwentarze Starostw. 1495-1795), sygn. G-2/I, 30 k.
9. AGAD. ASK, Dział 1 (Rachunki Królewskie. 1388-1781), sygn. 19, 916 k.
10. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakładem Władysława Walewskiego, 1880. – T. I : Pod redakcją F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego. – 960 s.
11. Słownik geograficzny... – Warszawa, 1893. – T. XIII. – 960 s.
12. Słownik geograficzny... – Warszawa, 1882. – T. III. – 960 s.
13. Słownik geograficzny... – Warszawa, 1883. – T. IV. – 963 s.
14. Słownik geograficzny... – Warszawa, 1886. – T. VII. – 960 s.
15. Słownik geograficzny... – Warszawa, 1892. – T. XII. – 960 s.
16. Słownik geograficzny... – Warszawa, 1890. – T. XI. – 960 s.
17. Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 września 1921 r. i innych źródeł urzędowych. – T. XIII. Województwo lwowskie. – Warszawa, 1924. – 64 s.
18. Державний архів Львівської області, ф. Р-221 (Виконком Львівської Обласної Ради депутатів трудящих), оп. 1, спр. 28. – 36 арк.
19. Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codocibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. Pars I : Casimiri IV regis tempora complectens (1447-1492). – Varsoviae : Typis officinae C. Kowalewski, MCMV. – 191 s.
20. Szyszka J. Terytorium i infrastruktura gospodarcza starostwa gródeckiego do połowy XVI wieku // Narodziny Rzeczypospolitej. Studia z dziejów średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych. – Kraków, 2012. – T. 1. – S. 676-677.
21. Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacji śp. Alexandra hr. Stadnickiego. – T. 15. Zapiski sądów lwowskich od r. 1457 od 1500 / [oprac. Xawery Liske]. – Lwów : I Związkowa drukarnia, 1891. – XIII, 720 s.
22. Центральний державний історичний архів України (м. Львів), ф. 9, оп. 1, спр. 348, 1684 с.
23. AGAD. ASK, Dz. I, sygn. 71, 913 k.
24. Janeczek A. Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego: województwo bełskie od schyłku XIV do początku XVII w. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1991. – 386 s.
25. Йосифінська (1785-1788) і Францисканська (1819-1820) метрики. Перші поземельні кадастри Галичини. Показчик населених пунктів / Відп. ред. П. Захарчишина. – К. : Наукова думка, 1965. – 357 с.
26. Жерела до історії України-Руси / Т. 5: Матеріяли до історії Галичини. Т. 2. Акти з р. 1649-1651 / Під ред. С. Томашівського. – Львів : Накладом Наукового товариства імені Шевченка, 1901. – 356 с.

Smereka B. Population in liquidated villages in Yavoriv proving ground (16th – the first half of the 20th centuries).

In the research historical and demographic overview of the territory of East Roztoczczya within Yavoriv rayon, L'viv region in the 40's of 20th century separated for the military training ground (now known as the "International Peacekeeping and Security Centre" of the Hetman Petro Sahaidachny National Army Academy), which resulted in the liquidation of a number of settlements and the deportation of their inhabitants is conducted. Using a wide range of fiscal and statistical sources, found that territories, handed over for the army, actively settled since the 15th century. Moreover, the first samples of documents containing lists of names of inhabitants of local villages, indicating that its population was almost exclusively Ukrainian.

Key words: *historical demography, ethnic and confessional composition of the population, Yavoriv proving ground.*